

המנו פרנסתו של האדם – שיחה לפרשת בשלח

אמירת פרשת המנו

פסק מרן המשנה ברורה (סימן נא ס"ק יז):

"ויואמר שירת הים בשמחה וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים, והאומר בשמחה מוחלין לו עונותיו".

לא די באמירת שירת הים, אלא יש להתבונן במה שאומר ולהכיר נפלאות ה'. וכן כתב (סימן א ס"ק יג) בעניין אמירת פרשת המנו:

"כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב "המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר", להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה. ואיתא בירושלמי: ברכות כל האומר פרשת המנו מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו".

בספר תשב"ץ קטן (סימן רנו) כתב:

"ירושלמי: כל האומר פרשת המנו בכל יום מובטח הוא שלא יתמעטו מזונותיו. ואני ערב".

פרשתנו היא הזדמנות שני עניינים אלה – עניין הכרת נפלאות ה' שבשירת הים ועניין השגחתו בסידור מזונותינו בפרשת המנו- לפונדק אחד. הדבר מעורר אותנו לעניין ההשוואה שביניהם והקשר שביניהם, כפי שהדגישה כבר הגמרא (פסחים ק"ח). "אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה: קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב "נתן לחם לכל בשר" וסמך ליה "לגזר ים סוף לגזרים". עוד יש להתבונן בלשון "קשין מזונותיו של אדם", מדוע לומר כך הלא הגמרא (ביצה טז.) כבר אמרה: "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים", ומה שייך קושי במהלך השנה במה שנקצב כבר.

השבת והמנו

על לשון הכתוב "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו" (בראשית ב ג), כתב רש"י: "ברכו במן שכל ימות השבת היה יורד להם עומר לגלגלת ובששי לחם משנה, וקדשו במן שלא ירד בו מן כלל והמקרא כתוב על שם העתיד". כתבו פרשני רש"י והמזרחי בראשם שלפי זה לא מצינו בשבת ברכה מיוחדת, שכן לא הייתה תוספת מרובה בשבת משאר הימים, וכל מה שירד לחם משנה כפול בשישי הוא בשל כך שבשבת לא עתיד לירד, ואם כן מהי הברכה המיוחדת לשבת? ועוד יש להתבונן מה הברכה המיוחדת לשבת דווקא באי ירידת המן. עוד צריך להתבונן בדין 'לחם משנה' שלמדה הגמרא (שבת ק"ז): שחייב אדם לבצוע על שני ככרות מכח המושג הזה שנוצר בלשון התורה בפרשת המנו, וכן דיני החלות נלמדים מעניין המנו, ומה לנו להזכיר מדי שבת את המנו. ועניין זה נזכר עוד בביאור הלכה (סימן רמב ד"ה זכר).

למד הביאור הלכה (סימן רמב ד"ה זכר למנו) מהתורת חיים (עירובין יט.) מר' חיים שור, מרבנותיו של מרן החת"ס סופר, שממה ששבת רומזת על שבת בראשית, שנושאת בחובה את עניין עולם הבא – יום שכולו שבת (תמיד לג:), עלינו לעשות דברים הרומזים ליום שכולו שבת:

"ונראה לפי ששבת בראשית רמז הוא לעולם הבא יום שכולו שבת כידוע ולכך חייב אדם בשבת בראשית לעשות דברים שהן מעין יום שכולו שבת דכשם שתענוג העולם הבא הוא יין המשומר כדאיתא עין לא ראתה זה יין המשומר בענביו כך חייב אדם לקדש על היין בשבת רמז לאותו יין. וכשם שבעולם הבא יש תענוג לויתן ושור הבר לכך חייב אדם לאכול דגים ובשר. בשבת בעולם הבא יש תענוג המן כמו שאמרו חז"ל שחקים שבו שוחקים מן לצדיקים לעתיד לבא לכך נוהגין לאכול פשטי"דא בשבת כמ"ש בשו"ע, שהוא רמז למן שהיה טל למעלה וטל למטה וי"מ דלכך פורסים מפה בשבת למעלה ולמטה ולחם משנה באמצע זכר למן. ולכך אנחנו אומרים בשבת הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת משום דהא בהא תליא. ולהכי כשהאדם מכין עצמו לשבת בראשית חייב להכין עצמו דומיא דהכנת יום שכולו שבת ולכך כשם שבעולם הבא צריך אדם לרחוץ עצמו תחילה בנהר דינור בגיהנם להעביר ממנו כתמי העונות וזוהמתן ואח"כ הוא נכנס לגן עדן. כך בשבת בראשית שהוא דמיון ליום שכולו שבת אמרו חז"ל שמצוה על כל אדם לרחוץ עצמו קודם שבת כמ"ש באו"ח סי' ר"ס כדי להעביר ממנו זוהמא ממש, ודוקא בחמין כמו שכתב האר"י ז"ל בקבלת שבת כיון שהרחיצה היא לעומת רחיצת נהר דינור שהוא חם. וכשם שבעולם הבא אחר רחיצה הוא פושט ממנו בגדי חול והיינו הגוף שהוא מלבוש לנשמה בעולם הזה ולבוש בגדי שבת דהיינו מלבוש רוחני העשוי

לו מן המצות רמ"ח עשין נגד רמ"ח אברים וש"ס לאוין נגד ש"ס גידין, ועל זה נאמר יכין רשע וצדיק ילבש כמ"ש הזוהר, כך בעולם הזה חייב אדם לפשוט בגדי חול וללבוש בגדי שבת".

דברים אלו יכולים להביא להתעוררות עצומה על שגב קדושת יום השבת והסעודות אשר בו, להביא אל הלב את ההנהגה הנאותה אל סדר הסעודות בשולחן אשר לפני ה'.

הטור (אורח חיים רע"א) כותב: "ואני שמעתי טעם לעשות זכר למן שהיה מונח כמו בקופסא טל למעלה וטל למטה וזכר לזה נותנין מפה תחת הפת ואחרת על גביו". מטעם זה כתב האליה רבה בשם ספר צדה לדרך "ויכסה במפה לבנה", כפי שהיה מכוסה המן. אמנם הספר תהלה לדוד ביאר שהכוונה שהמפה תהיה מכובסת ולא משומשת, ולא דווקא לבנה בצבעה. כלומר לא רק שמדמים אנו את האכילה למן, אלא ניגשים אנו לאכילה כמו שהיה המן טרם שנלקט לצורך אכילתו.

הגר"א (אורח חיים סימן א) על עניין חשיבות אמירת פרשת המן ציין למספר מקורות: יומא עו., סוטה מח., מכילתא לד ב. אמנם אם נתבונן בכל המקורות נמצא כי אף לא אחד מהם מדבר באמירת פרשת המן. אם כן לא בא הגר"א לציין את מקור דברי מרן המחבר לאמירת פרשת המן, אלא להוסיף על גבי אמירתו בדבר חשיבות אמירת פרשה זו את מהותה.

המן – בטחון בהשגחת ה'

נפתח במקור האחרון המצוין בדברי הגאון, בלשון המכילתא דרבי ישמעאל (מובאת בלשון אחר בפירוש רש"י בפרשתנו טז לב):

"שבשעה שאמר ירמיה לישראל מפני מה אין אתם עוסקין בתורה אמרו לו במה נתפרנס באותה שעה הוציא להם צלוחית של מן ואמר להם הדור אתם ראו דבר ה' וגו' (ירמיה ב לא) אבותיכם שהיו עוסקין בתורה ראו במה נתפרנסו אף אתם אם תעסקו בתורה הקדוש ברוך הוא יפרנסכם מזה".

מה שייכת ההשוואה של דאגת דורו של ירמיה לפרנסה במה שהקב"ה המטיר לחם מן השמיים לאבותיהם במדבר, הלא אין הם מושגחים באופן ניסי כפי שהיו מושגחים אבותיהם במדבר?! ומהו החיזוק במה שהראו להם את צנצנת המן שנשמרה לעולמים?

אומרת הגמרא (כתובות סז):

"ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר לו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה ויין ישן. אמר ליה: ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה: אטו מדידהו קאכילנא? מדרחמנא קאכילנא! דתנינא: עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו - מלמד, שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו. אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני, ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר: מאי דקמא? אמר ליה: נענתי לך, קום אכול".

רש"י מפרש על המילים "בעתו" - הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו. שואל המהרש"א שאין זו משמעות של "בעתו" שפירושו בזמנו, אלא הכוונה שכפי שמשגיח הקב"ה על זמנו כך גם על הראוי וקצוב לו. אדם שמאמין שפרנסתו נתונה בידי הנותן לחם לכל בשר אין הוא דואג את דאגת הזמן האחר, את דאגת פרנסתו למחר, אלא לוקח הוא כפי הנצרך לגופו. וכי חסר דבר מה בבית המלך? על כך מכריז אותו הלך "מדרחמנא קאכילנא". משליך הוא על ה' יהבו בידיעה נאמנה כי פרנסתו מונחת במקום בטוח, בידו המלאה הקדושה והרחבה שלו יתברך, ויזמין הוא לו כל מה שיצטרך ומתי שיצטרך. בתוקף אמונת אותו עני לא ראה הוא את עצמו כמטיל עצמו על הציבור, כדברי הטור (יורה דעה סימן רמז): "כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו".

עיקר הלימוד מפרשת המן הוא מה שכל אחד קיבל דבר יום ביומו די מחסורו אשר יחסר לו, "איש לפי אכלו לקטו". לכן נאסר עליהם להותיר ליום המחרת, ואם הותירו "וירס תולעים ויבאש". וכל זה כדי לעקור מליבם את מחשבת ההשתדלות על פרנסתם ליום המחרת. זה מה שמכוון בדברי חז"ל (ילקוט שמעוני בשלח רכו): "היה ר' שמעון בן יוחאי אומר: לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן". לא דווקא מדובר על אותו דור מסוים שזכה לירידת לחם אבירים מן השמים, אלא לכל אלו שמעמד נפשם הוא אותו מעמד של הדור ההוא. כל מי שזוכה שלא לעסוק בדאגת לחם חוקו דבר יום ביומו, משום שאז דעתו ושעתו לא פנויה ללימוד התורה. כיוון שדור המדבר היו פנויים מדאגת הפרנסה נקראו "דור דעה", שהיו כולם מלאים דעה (ויקרא רבה ט א). לכן בימי ירמיה כשבטלו הדור מן התורה בשל דאגת הפרנסה הראה להם ירמיה את צנצנת המן, שלא כדי לומר להם שעתיד

הקב"ה להמטיר להם לחם מן השמים, אלא ללמדם שכשם שאבותיהם התפרנסו יום ויום ולא הותירו ליום אחר מתוך בטחון הפרנסה מיד ה' כל עליהם לנהוג אם רוצים הם לזכות לתורה. אדם הדואג ליומו ולשבוועו יכול הוא מעת לעת לקבוע עתים לתורה, אבל מי שדואג מרוב חשבונות רבים לדאגת פרנסתו אינו יכול לזכות אף לזה.

המן – מבחן האמונה

זו גם כוונת המקור השני לו ציין הגר"א, בגמרא (סוטה מח):

"ופסקו אנשי אמנה, אמר רבי יצחק: אלו בני אדם שהן מאמינין בהקב"ה. דתניא, רבי אליעזר הגדול אומר: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר - אינו אלא מקטני אמנה".

התנא הנעלה ר' אליעזר הגדול אינו מוצא כל טעדיק וסיבה לדאוג לדאגת מחר אלא לאנשים שיש להם קטנות אמונה. בספר באר מים חיים מר' טשרנוביץ, שואל מדוע משה המתין עם הציווי "איש אל יותר ממנו עד בוקר" ולא אמרו קודם לכן כשאמר "הוא הלחם אשר נתן ה' וכו'". ועוד שמובן מדוע נאמר "הממעית לא החסיר" משום שה' יתברך נותן ברכה במעשה האדם, אבל מדוע נאמר גם כן "ולא העדיף המרבה"? והשיב ר' חיים:

"ואמנם הנה נודע מה שכתב הרמב"ם ז"ל (בסוף הלכות תמורה) שרוב מצוות התורה הן עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות ולישר כל המעשים וכן הוא אומר (משלי כ"ב, י) הלא כתבתי לך שלישים במועצות ודעת וכו'..."

ונודע לכל מעלת הבטחון בבורא יתברך שאין לו שיעור וערך כי תדע שאם אדם ישתדל בכל עוז וירבה בעשיות בכח חכמתו אשר עליו ובכח גופו ולא ינוח ולא ישקוט מלעסוק יומם ולילה בצרכי פרנסתו, לא יהיה לו אף פחות משה פרוטה יותר ממה שקצב לו הבורא ברוך הוא שירויח בזה השנה או בזה השבוע וכדומה, וכן אם ימעט בהשתדלות ועסקי צרכי טרפו ומזונו ולא יעשה בהם כי אם בשעה אחת או שתים מן היום, לא ימעט לו מאשר גזר עליו הבורא... וכן הוא בכל העשיות, האדם הוא מחויב לעשות איזה דבר בהשתדלות, אבל שלו אינו כי אם ההתחלה, והגמר הכל הוא ברצון הבורא יתברך ולא יועיל לזה כלל שום ערמות ותחבולות.

ואולם תדע אשר אף השתדלות שזה הוא החיוב על האדם לעשות ביגיע כפיו, גם זה הוא סיבות מאת הבורא ברוך הוא שמזמין לפני האדם סיבה זו ועסק זה וכדומה, כי הקדוש ברוך הוא הוא סיבת כל הסיבות והוא מסבב כל הסיבות שיבואו אל האדם.

ועל כן אמרו חז"ל (סוטה מ"ח ב) כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה, כי זאת היא בלתי ספק אשר למחר ודאי יסבבנו ה' הטוב אופן שיהיה לו לחם לאכול לפי אשר נגזר עליו, וכל אדם מובטח מאת הבורא ברוך הוא וברוך שמו על לחם לפי הטף ובגדים לכסות עצמו על צד סיפוק ההצטרכות ההכרחי כמאמר הכתוב (תהלים קל"ו, כ"ה) נותן לחם לכל בשר ואומר (שם קמ"ו, ז') נותן לחם לרעבים, והנה אמר מפורש לכל בשר, כי הכל מובטחין על פת במלח לשבוע, ויותר ממה שגזר עליו לא יועיל לו אף אם יעשה כל היום, ועל כן מי שיש לו היום פת ואומר מה אוכל למחר, ויגע ועובד על למחר הרי זה מקטני אמנה, כי למחר ודאי ישפיע לו ה' מה שיצטרך למחר.

ובכדי להורות לעם ה' בחינה זו, שלא יהיה אדם אומר מה אוכל למחר, ויאמין באמונה שלימה כי ה' הוא העושה לו תמיד כל צרכו ויזמין מזונו למחר וליומא אחרא, עשה ה' הטוב, נס במן, שלא העדיף המרבה מן אכילת יום אחד, בכדי שלא יהיה אדם טורח להזמין מיום זה על למחר, רק יאמר ברוך ה' יום יום, ויאמין באמונה כי ה' אשר השפיע לו היום, ישפיע לו גם למחר בהשתדלות מה וגם במן היה להם השתדלות מה כמו הלקיטה וההולכה לביתו, אשר על כן הנה תחילה וילקטו המרבה והמעמיט שאחד היה מרבה בלקיטה, כי חשש אולי לא יהיה לו מחר והזמין למחרתו, ואחד המעיט בלקיטה כי סמך על ברכת ה' שיברכנו ה' במעט כמרובה, וכן נעשה שלזה בירך ה' במעשה ידיו.

והמרבה לא פעל כלום כי לא העדיף, ומשה רבינו כאשר הביט אל דבר זה, ראה מעשה ונוצר הלכה הליכות עולם, לומר להם דבר בעתו שאיש אל יותר ממנו עד בוקר, כי כן היה הצווי בפירוש, בכדי להשריש בעם ה' האמונה והבטחון על צד היותר שלם, וללמוד לדורות הבאים שלא יהיה אדם עובד בכל ימיו מיראתו על חסרון מזונותיו להבא רק כאשר יהיה לאדם על פרנסת יום זה, לא יעסוק עוד ביום זה בהשתדלות הפרנסה, ויניח הנשאר ביומו לעבודת בוראו, וכה יתנהג כל ימיו".

פרשת המן באה ללמדנו שהאדם נמצא ביד האדון יתברך שמו, ואין לנו כל דרך להבטיח לעצמנו מעבר למה שנגזר עלינו. ולכן אם אדם אומר פרשת המן אך אין הוא ישן בלילה מחשש חוב שעליו להחזיר בעוד שבוע או שבועיים הרי שמחטיא הוא את תכלית הפרשה – חיזוק האמונה, ואין אלא מקטני אמונה.

המן – תלות בה'

המקור האחרון לו ציין הגר"א הוא הגמרא ביומא (עו.):

"שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים".

זאת אומרת שירידת המן בכל יום ויום מחדש באה להחדיר בעם כי אין באפשרות האדם להבטיח את עצמו, וכל כולו תלוי ועומד בחסדי המקום ברוך הוא.

הרב יצחק דב קופלמן, תלמידו של ר' שמעון שקאפ וראש ישיבת לוצרן, היה אומר שאם ניתן את הדעת מצד אחד נאמר הפסוק "ויסע משה את ישראל מים סוף" (שמות טו כב), שעליו פירש רש"י "הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים, שנאמר (שיר השירים א יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם", ומיד באותו הפסוק אומרת התורה "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים". העם היה מלא בכסף וזהב ואף על פי כן כמעט גוועים הם בצמא אילולא ה' שהיה להם להמתיק את המים. הרי אנו למדים שאחרי כל ההצלחות ורוב העושר צריך כל אדם לתלות שברו בה' אלהיו שיתן לו אכלו בעתו.

ידועים דברי הסבא קדישא המהרש"א (חדושי אגדות על מסכת בבא בתרא כה: ד"ה לא הוגשמה"): "שמעתי דרך צחות בקרא אוהב כסף לא ישבע כסף כי היה איש אחד אוהב כסף ביותר ובקש מהאל יתברך שבכל מה שיגע בו הוא בידו יהיה נעשה כסף והקב"ה מלא שאלתו והנה הוא כשבא לאכול לחם נגע בו ידו ונעשה כסף ולא היה לו מה לאכול, וזה שאמר "לא ישבע כסף". כלומר מרוב כסף האדם אינו שבע. כך גם מובא בילקוט מעם לועז (ספר שופטים עמי עז):

"מעשה היה בעשיר גדול שהיה לו הרבה ספינות ואוניות מלאים באוצרות בים והרבה רכוש ביבשה בתים מלאים באוצרות כסף וזהב לרוב, והיה מתגאה בעושרו באמרו: עכשיו אני בטוח שלא אמות מרעב, שהרי אפילו אם יארע ויאבדו נכסי אשר ביבשה, עדיין יש לי הרבה ספינות בים. והיה לו חדר ששם שמר כספו המזומן וכן אבנים טובות ומרגליות והיה לו מנהג להיכנס לשם ולספור מעותיו המזומנים ולבדוק ולא היה יודע שהכל סגור היטב, ולאוצר זה התקין דלת ברזל כבדה, שאם היתה נסגרת לא היה איש יכול לפותחה מבפנים רק מבחוץ, וזה עשה כדי להישמר מגנבים.

והנה פעם אחת כשנכנס נסגרה עליו הדלת וצעק בכל כוחותיו כי נהיה רעב ולא היה בידו שום דבר אוכל, אבל לא שמעו צעקותיו כי הדלת היתה עבה מאוד ולא היה שם שום דבר אוכל רק כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, וכך עברו כמה ימים עד שנפח נשמתו מרעב ולא מצאו אותו משפחתו עד לאחר כמה ימים שנוכחו שנעלם וחיפשוהו ומצאוהו ללא רוח חיים. להודיעך שאין לבטוח ברוב עושרו ובכוחו ועוצם ידו ואל יתגאה אדם בעושרו, שאם הקב"ה גוזר על האדם למות ברעב, לא יעמדו לו אוצרות קורח".

זהו הלימוד של פרשת בשלח – מה שנמצאו כולם מכוונים את ליבם אל אביהם שבשמים. מי שמקפיד להסתכל כלפי מעלה באמונה גדולה אל הבורא יתברך, ממילא כל דאגותיו בטלים ומבוטלים.

הגאון בציון המקורות הללו מלמד אותנו כי באמרנו את פרשת המן עלינו להתעמק ולקבוע בתוכנו את הבטחון בחסדי ה' עמנו. אמירת המן בדורנו כמוה כהוצאת צנצנת המן בדורו של ירמיהו, "ראו במה נתפרנסו אבותיכם". נמצאנו למדים שכל ירידת המן בא לשעבד את ליבם של ישראל לאביהם שבשמים, "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתו אם לא" (שמות טז ד) – "מתוך שבכל יום ויום עיניהם תלויות למזונותיהם אלי, מתוך כך יאמינו בי וילכו בתורתו" (רשב"ם שם).

המן וקריעת ים סוף – מכח משה רבנו

על פי זה ניתן לבאר את האמור בגמרא (תענית ט.) שהיה המן בא בזכותו של משה. משה רבנו בפרשתנו מופיע כמכריע את מלחמת עמלק בהרמת ידיו, "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" (שמות יז יא). מבארת המשנה (ראש השנה ג ח): "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלין". אין הרמת הידיים של משה 'פטנט' לנצחון במלחמה, ואפילו לא עילה להרמת עיני ישראל. אלא בידי משה הייתה סגולה לרומם את רוחם של ישראל ולעודד אותם לשעבד את ליבם לאביהם שבשמים, כאמור "ויהי ידיו אמונה" (שם יב). וכן ביאר הבעל שם טוב (פרשת בשלח): "שכל המאמין ומדבק עצמו ברועה ישראל ממילא דבוק בו יתברך שמו". בפשטות הכוונה שמשה רבנו לימד אותם להכיר את הקב"ה ושכל הנהגתם נעשית על ידו יתברך. משה רבנו כולו, מנפשו ועד קצות ידיו, היה עבד נאמן וכל כולו הכריז את נוכחות ה' יתברך. כך גרס הוא לשעבד את ליבם לאביהם שבשמים בעצם נוכחותו.

לפי זה נבין את דברי הגמרא (פסחים קיח). "אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה: קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". אכן קוצבים בשמים את מזונו של אדם מתחילת השנה ועד אחריתה, אך האדם מקבל את אותה הקצבה קמעא-קמעא, דבר יום ביומו. ונמשל הדבר לקריעת ים סוף, בו הים סוגר, השונא רודף והחיות מצדי המדבר. גם שם תלו הם את עיניהם לאביהם שבשמים, ועשה כן הקב"ה משום שנתאוה לתפילתם. כך הוא גם במזונו של אדם, אין האדם מקבל את כל המוכן לו אלא מעט מעט, כדי לעורר את ליבו לאביו שבשמים, שיבקש את מזונו ממנו יתברך.

כשם שבקריעת ים סוף נאמר "ויאמנו בה" ובמשה עבדו" (שמות יד לא), כך גם במזונותיו של אדם מתעורר הוא לאמונה מכח משה רבנו, ולכן בא המן מכח משה המעורר את האמונה בה' יתברך ובהשגחתו.